

IMPLICAȚII ALE RETRAGERII ISAF/NATO DIN AFGHANISTAN

IMPLICATIONS OF ISAF/NATO WITHDRAWAL IN AFGHANISTAN

*General-maior (r) prof. univ. dr. Visarion NEAGOE**

Rezumat: Până la sfârșitul anului 2014, ISAF se va retrage din Afganistan conform acordurilor deja stabilite la Lisabona 2010 și reiterate la Chicago 2012. Retragera forțelor internaționale va genera o serie de implicații pentru statul afgan, pentru regiunea Asiei Centrale și, bineînțeles, pentru actorii internaționali și regionali, Alianța Nord-Atlantică, SUA, Federația Rusă, China, precum și pentru Iran, Pakistan și statele vecine din regiune. În esență, implicațiile acestei retrageri vor avea impact în plan politic, de securitate și economic, interconexiunea acestora conducând la o posibilă deteriorare a mediului regional de securitate, cu efecte în plan internațional, putând reactiva fenomenul terorist și activitățile adiacente acestuia, în special producția și traficul de droguri.

Cuvinte-cheie: Afganistan; NATO; ISAF; SUA; Federația Rusă; retragere; securitate regională; forțe de securitate; droguri; terorism.

Abstract: Till the end of 2014, the ISAF will be withdrawn from Afghanistan according to the agreements established in 2010 in Lisbon and reiterated in Chicago 2012. The withdrawal of the international forces from Afghanistan would generate several implications for the afghan state, for the region of Central Asia, as well as for the international and regional actors, North-Atlantic Alliance, USA, Russian Federation, China, and also for Iran, Pakistan and the neighboring states from the area. Basically, the implications of the withdrawal will have impact on the political, economic and security domains, the interconnections of those one leading to a possible deterioration of the regional security with effects at the international level that could reactivate the terrorist phenomenon and its adjacent activities, especially the drugs trafficking.

Keywords: Afghanistan; NATO; ISAF; SUA; Russian Federation; withdrawal; regional security; security forces; drugs; terrorism.

* e-mail: visarionneagoe@yahoo.com; tel.: 0722 380 068

Misiunea Alianței Nord-Atlantice, **International Security Assistance Force (ISAF), Forța Internațională de Asistență pentru Securitate**, a fost lansată în baza Rezoluției nr. 1386 din 20.09.2001 a Consiliului de Securitate al Organizației Națiunilor Unite, după atacurile asupra SUA din 11 septembrie. Inițial, misiunea comunității internaționale a fost reprezentată de o forță internațională sub egida ONU, iar ulterior, începând cu 2003, Alianța Nord-Atlantică a preluat comanda operațiilor internaționale din Afganistan. România este unul dintre cei mai importanți participanți la ISAF¹ având dislocați în Teatrul de Operații Afganistan 1565 de militari².

Afganistanul – problema principală în cadrul Summitului de la Chicago

Pentru NATO, misiunea ISAF reprezintă prioritatea operațională, fapt relevat de introducerea în dezbatere și analiză a problematicii Afganistanului și viitorului ISAF pe agenda Summitului NATO desfășurat la Chicago în mai 2012. De altfel, problema afgană a fost și continuă să fie un subiect important pe ordinea de zi a reuniunilor periodice formale sau informale ale aliaților, la toate nivelurile, inclusiv pe lista temelor de discuții și analiză în cadrul Consiliului NATO-Rusia.

Pentru a evidenția importanța misiunii Alianței în Afganistan, NATO a abordat problema ISAF în cadrul Summitului de la Chicago, nu numai cu statele aliate, ci și în format extins, cu statele partenere și contribuatoare cu trupe. În fapt, discuțiile de bază s-au axat pe problematica retragerii ISAF din TO Afganistan: modalitatea de retragere, pe principiul „*in together out together*”, aspecte privind calendarul retragerii și acțiunile pe care urmează să le întreprindă comunitatea internațională (cu predilecție statele aliate și cele contribuatoare), împreună cu organisme internaționale, în scopul gestionării situației de securitate din Afganistan și din regiune. Mai mult decât atât, la finalul Summitului a fost dată Declarația privind Afganistanul, document în cadrul căruia s-au subliniat următoarele idei și poziții:

- s-a reiterat angajamentul aliat privind retragerea ISAF din TO Afganistan până la finele anului 2014, în conformitate cu strategia adoptată la Summitul de la Lisabona din 2010;

¹ Participarea României la ISAF a fost decisă prin Hotărârea nr. 38 din 21 decembrie 2001 a Parlamentului României.

² Conform <http://www.mapn.ro/smg/misiuni.php>, la 28.03.2013.

- îmbunătățirea situației de securitate, a nivelului de educație și de sănătate în rândul populației afgane, precum și a condițiilor de trai, ca urmare a evoluțiilor din domeniul economic, progrese obținute cu sprijinul NATO;
- respectarea Acordului de parteneriat strategic cu Afganistanul³, pe toate planurile, în acord cu prevederile documentului semnat pe timpul Summitului de la Lisabona, inclusiv după încheierea retragerii din decembrie 2014;
- preluarea deplină a asigurării securității Afganistanului de la ISAF/NATO de către Forțele de Securitate Afgane (FSA) și asumarea completă a misiunii de a gestiona situația de securitate din țară. Practic, procesul de transfer al responsabilității de asigurare a securității a început în iulie 2011 și se va încheia la sfârșitul anului 2014, simultan cu finalizarea retragerii ISAF. În prezent, se derulează transferul asigurării de securitate celei de-a patra tranșe de provincii, peste 75% din teritoriul afgan fiind deja preluat de FSA, iar procesul continuă;

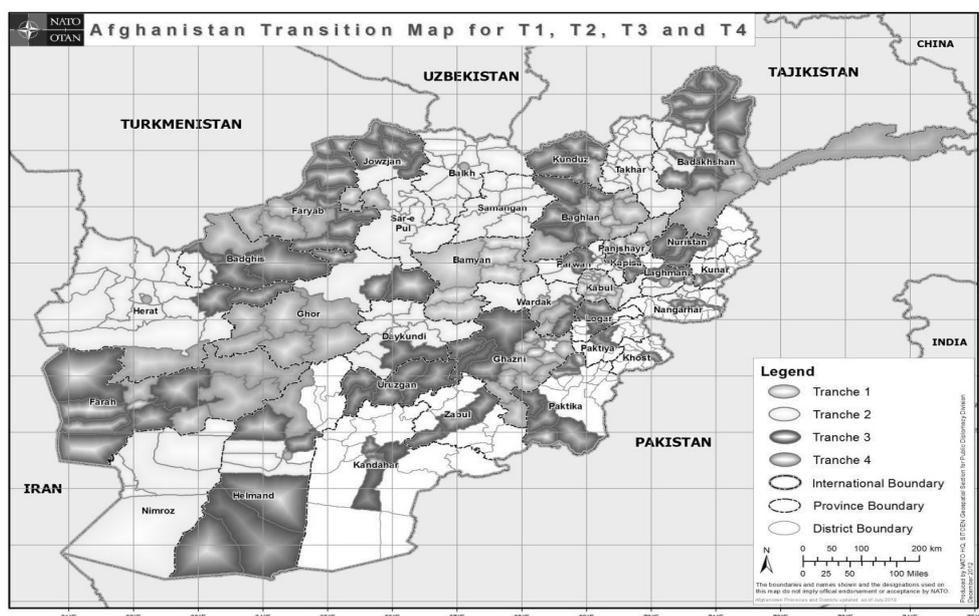

Figura 1. Harta provinciilor în care s-au derulat primele patru tranșe de transfer al securității dinspre ISAF către FSA – 31.12.2011⁴

³ Acordul a fost semnat de președinții SUA și Afganistanului pe 22 aprilie 2012, la Kabul. Documentul definește în ansamblu relațiile dintre Washington și Kabul după decembrie 2014.

⁴ Date conform www.nato.int

- continuarea sprijinului acordat Guvernului afgan și după anul 2014, astfel că Alianța va rămâne un actor cheie în regiune, prin continuarea misiunii de pregătire a forțelor afgane (NATO Training Mission) în parteneriat cu FSA;

- crearea unei noi misiuni a NATO, post 2014, sub numele de „Resolute Support”, în scopul sprijinirii Guvernului de la Kabul în procesul de menținere și îmbunătățire a securității și dezvoltării economico-sociale a țării;

- susținerea de către comunitatea internațională a unor FSA capabile și puternice care să ajungă, în următorii 10 ani, până la 228.500 de militari. Procesul necesită o finanțare de aproximativ 4,1 miliarde de dolari, din care guvernul afgan va contribui pentru propriile forțe de securitate cu 500 de milioane de dolari anual, iar până în 2024, să reușească să asigure complet fondurile necesare în acest scop.

Implicații ale retragerii ISAF/NATO din Afganistan

Retragerea forțelor internaționale din Afganistan, aflate sub conducerea Alianței Nord-Atlantice va crea condițiile apariției unor efecte în plan politic, de securitate și în plan economic. Din această perspectivă, relația **politică – securitate – economie** va reprezenta trinomul care va atrage după sine implicații care pot influența profund situația de securitate regională și evoluția statului afgan.

Posibile implicații în plan politic

Afectarea intereselor SUA de a controla și de a-și menține o prezență constantă și puternică în Asia Centrală, regiune spre care pivotează în prezent interesele Washingtonului. Aflată în proximitatea marilor actori regionali și internaționali, Federația Rusă și China (puteri care se află într-un proces de dezvoltare economică și militară și de creștere a influenței, în pofida dificultăților economico-financiare internaționale), a Pakistanului și Iranului, state cu aspirații de lideri regionali, zona central-asiatică a devenit pe timpul mandatului actualului președinte american un areal de interes pentru Statele Unite. Retragerea ISAF/NATO și totodată a celor aproximativ 60.000 de militari americani, dislocați în prezent, reprezintă pentru SUA (în pofida pierderilor umane și materiale și a divergențelor politice interne) un pas înapoi pe drumul său de extindere a influenței către această regiune.

Viitorul politic al Afganistanului. Alegerile prezidențiale din Afganistan sunt planificate în mai 2014 (în plin proces de retragere a ISAF), iar principalul aliat, actualul președinte Hamid Karzai, nu va mai putea candida. Orientarea viitorului președinte afgan și relațiile cu statele vecine și organizațiile internaționale vor deveni

factori care vor influența evoluția politică a statului afgan. Negocierile de pace⁵ dintre actuala conducere afgană și opoziție, inclusiv reprezentanții Mișcării talibane, fac parte din strategia de reconciliere națională a Afganistanului. Deschiderea foarte probabilă a biroului/reprezentanței talibane de la Doha⁶, capitala emiratului Qatar, reprezintă, pe de-o parte, un aspect pozitiv în contextul reconcilierii, dar, pe de altă parte, provoacă unele îngrijorări cu privire la rezultatul politic al acestor negocieri. Negocierile dintre conducerea statului afgan și reprezentanții talibani pot avea un impact dificil de evaluat, iar o revenire în plan politic a liderilor talibani, care, chiar dacă vor face parte din aripa moderată, ar putea genera instabilitate politică internă cu impact în exterior.

În același timp, relațiile Afganistanului cu statele vecine, în special cu Pakistanul și Iranul, vor fi influențate de procesul de retragere al ISAF. Absența factorului de echilibru politic din regiune, reprezentat de ISAF/NATO, va spori „curajul” unora din statele vecine de a influența pe diferite căi viața politică internă afgană pentru a-și atinge propriile interese. Astfel, atât Pakistanul, cât și Iranul vor desfășura acțiuni specifice pe toate planurile în scopul creșterii profitului și câștigării statutului de lider regional.

Interesele Federației Ruse în regiune de a menține controlul și influența asupra fostelor state sovietice reprezintă un alt element important în ecuația politică regională. Moscova este îngrijorată de posibilitatea destabilizării situației politice din Afganistan după 2014, fapt care va atrage după sine și destabilizarea situației de securitate, cu atât mai mult cu cât în vecinătatea nordică a Afganistanului se găsește o altă regiune sensibilă, Valea Fergana⁷, unde se înregistrează un climat tensionat.

Îngrijorarea Federației Ruse a fost bine exprimată de fostul ministru de interne al Rusiei, Anatoli Kulikov, care afirma că: „În ultimii 10-15 ani, principalele forțe

⁵ În 2012 s-au desfășurat mai multe serii de negocieri, printre care în iunie la Paris, în septembrie la Dubai și în decembrie la Chantilly, în Franța. Deși încheiate fără a fi anunțat vreun rezultat pozitiv, la discuțiile purtate au participat membrii ai actualii conduceri afgane și foști oficiali guvernamentali din perioada regimului taliban.

⁶ Președintele american, Barack Obama, aproape în același timp cu numirea în postul de secretar al apărării a lui Chuck Hagel (fost senator republican care s-a făcut cunoscut prin opoziția față de politica intervenționistă americană), a susținut utilitatea deschiderii unei reprezentanțe diplomatice a Mișcării talibane la Doha. Practic, președintele American a recunoscut legalitatea Mișcării Talibane și a manifestat deschidere în sensul începerii unor negocieri între autoritățile de la Kabul și lideri ai Mișcării.

⁷ Fergana este o depresiune dispusă în partea de vest a Asiei Centrale, între munții Tian-Shan și Munții Altai. Valea se întinde, în cea mai mare parte, în estul Uzbekistanului și, parțial, în Tadjikistan și Kirgizstan. Tensiunile din regiune sunt alimentate de conflictele etnice și religioase ale căror exponenți sunt diferitele grupări extremiste, cea mai cunoscută fiind Mișcarea Islamică din Uzbekistan. www.wikipedia.org

islamiste s-au concentrat în Afganistan și Pakistan, unde au suferit pierderi mari. După 2014, ei vor avea posibilitatea să-și extindă influența asupra teritoriilor din jur. În plus, puterea reală în țară va aparține talibanilor”. În lipsa unei normalizări a situației din Asia Centrală, stabilitatea regională va suferi o deteriorare care va favoriza terorismul și traficul de droguri. În opinia sa „trebuie să se sporească eforturile diplomatice în relațiile cu autoritățile afgane, (...) sunt necesare măsuri de contracarare a terorismului pe linia structurilor de forță ale Rusiei”

Posibile implicații în planul securității

Principala provocare în plan securitar este reprezentată de **capacitatea Forțelor de Securitate Afgane de a asigura și gestiona situația de securitate** din țară. Pe teritoriul afgan încă se află elemente radicale ale diferitelor organizații teroriste, extremiste și xenofobe, în special din cadrul Mișcării talibane și Al Qaeda. Acestea, după retragerea forțelor ISAF, își vor relua activitatea, cu atât mai mult cu cât, populația afgană nu sprijină pe deplin FSA, protejând diferiți lideri regionali sau membri ai acestor organizații, în condițiile în care influența acestora este încă destul de puternică.

Totodată, o altă provocare o constituie **lipsa de omogenitate a FSA**, infiltrarea unor membri ai Mișcării talibane sau Al-Qaeda în rândul FSA și influența pe care o mai exercită printre unii dintre militarii afgani. Așa se explică apariția unor **atacuri din interior (green-on-blue sau insider attacks)** în rândul FSA, subminând conducerea militară și politică. Remarcăm că, din 2008 până în aprilie 2013, numărul atacurilor din interior a cunoscut o creștere substanțială⁸.

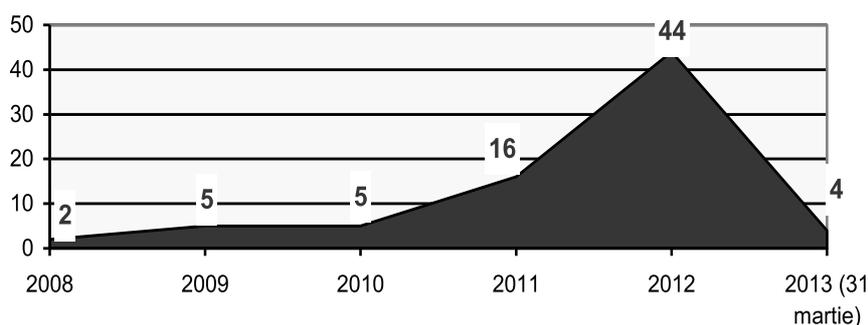

Figura 2. Evoluția atacurilor din interior

⁸ Date conform site-ului www.longwarjournal.org

Referitor la acest fenomen, fostul comandant al ISAF, gl. american John Allen, a declarat pentru The New York Times, în august 2012, că aproximativ 25% din atacuri se datorează infiltrării membrilor Mișcării talibane și amenințării/intimidării membrilor FSA.

Nivelul de pregătire al FSA este încă precar, iar situația economică dificilă creează o mare vulnerabilitate în rândul militarilor afgani, dispuși să treacă de partea diferitelor grupări extremiste în schimbul unor sume de bani.

De asemenea, o parte din **tehnica și echipamentele militare** aflate în prezent pe teritoriul Afganistanului vor fi donate FSA de către statele participante la ISAF. Aceste arme reprezintă nu doar baza înzestrării FSA, ci și o amenințare la adresa situației de securitate, în condițiile în care situația economică, coroborată cu nivelul ridicat al corupției, sunt catalizatori ai vânzărilor ilegale de armament, tehnică și echipament militar către cei dispuși să plătească sumele cerute de militarii FSA sau chiar dezertorii din rândul acestora.

Chiar dacă NATO va menține misiunea de pregătire a FSA și va constitui o nouă misiune post 2014, Resolute Support (cu efective cuprinse între 8.000 și 10.000 de militari, extrem de puțin față de numărul actual), retragerea ISAF ar putea facilita **revigorarea unor grupări**, sau parte a unor grupări terorist-extremiste. În pofida faptului că acțiunile ISAF au slăbit semnificativ capacitatea grupărilor insurgente și a celor terorist-extremiste, dezmembrarea și/sau distrugerea acestora nu s-a realizat pe deplin. Acestea se află în Afganistan sau la granița cu Pakistanul și vor putea reîncepe să acționeze aproape imediat după plecarea forțelor internaționale, beneficiind de sprijinul membrilor FSA dornici de îmbogățire rapidă, dispuși să-și vândă propriul armament sau să dezerteze și să se alăture acestora.

Un alt impact al retragerii trupelor internaționale îl reprezintă **reluarea producției și traficului de droguri**, activitate tradițională în rândul populației afgane. Creșterea producției și traficului de stupefiante va reprezenta un factor favorizant pentru deteriorarea situației de securitate, dar și pentru latura economică. Din această perspectivă, dinspre Moscova se aud voci care își exprimă îngrijorarea față de retragerea Alianței Nord-Atlantice din Afganistan, susținând că aceasta va deschide drumul terorismului și al drogurilor către Federația Rusă și către Europa.

Posibile implicații în plan economic

Din perspectivă economică, cea mai importantă schimbare o va reprezenta **creșterea rapidă a culturilor de mac opiaceu și a producției de opiu**, concomitent cu refacerea rețelelor de trafic de stupefiante, ori crearea altora noi,

către Europa sau alte regiuni. Afganistanul este principalul cultivator de mac și producător de opiu și heroină. Circa 90% din cantitatea de opiu ilicit de pe piața mondială și peste 90% din heroina care se găsește în Europa provin din Afganistan⁹.

Activitățile economice productive legale (promovate, susținute și finanțate de statele ISAF) se vor diminua și ar putea înceta destul de repede, afganii revenind la ocupația agricolă tradițională de plantare a macului opiaceu. Toate acestea vor fi favorizate de **corupția cronică**, incapacitatea și toleranța autorităților de a stopa acest fenomen. Biroul Națiunilor Unite de Luptă Împotriva Drogurilor și a Criminalității apreciază că cea mai mare preocupare a populației este corupția, iar veniturile provenite din corupție reprezintă aproximativ 23% din Produsul Intern Brut al Afganistanului.

Conform UE, terenurile arabile pe cap de locuitor au înregistrat o puternică scădere, de la 0,55 ha în 1980 la 0,25 ha în 2007, iar Afganistanul rămâne un stat vulnerabil sub aspectul dezvoltării agriculturii¹⁰.

Eforturile comunității internaționale prin care s-a asigurat sprijin la nivel local prin **Echipele Provinciale de Reconstrucție** (EPR), echipe al căror viitor este incert, vor deveni ineficiente din cauza scăderii interesului populației și a creșterii influenței liderilor extremiști locali.

În acest context, coroborat cu actuala criză economico-financiară cu care se confruntă Occidentul, NATO ar putea întâmpina probleme cu **asigurarea fondurilor necesare** susținerii Afganistanului post 2014, în mod special pentru susținerea FSA, structură care are sarcina de a asigura mediul de securitate și stabilitatea din țară. Deși aliații au convenit la Chicago să contribuie, de principiu, sau s-au angajat cu diferite sume, la fondul necesar după retragerea de la finele anului 2014, dificultatea Europei de a ieși din criza economică în care se află ar putea aduce schimbări de poziție din partea unora dintre aliați, preocupați mai degrabă de situația propriilor cetățeni.

*

* * *

Concluzionând, putem afirma că retragerea ISAF/NATO din Afganistan va genera o serie de modificări ale situației politice și de securitate regionale care, dacă nu vor fi gestionate corespunzător de către autoritățile afgane cu sprijinul NATO și al

⁹ Conform Raportului Parlamentului European din 22 noiembrie 2010, O nouă strategie pentru Afganistan. <http://www.europarl.europa.eu>

¹⁰ Idem. <http://www.europarl.europa.eu>

altor organizații internaționale, ar putea degenera și situația de la începutul anilor 2000 s-ar putea repeta.

Vor apărea modificări și în planurile de retragere ale diferitelor state care, din dorința reducerii cheltuielilor, ar putea devansa retragerea trupelor proprii, acțiuni care vor avea impact negativ asupra derulării eficiente a tranziției și menținerii situației de securitate în diferite regiuni.

După 2014, pentru a putea gestiona eficient și rapid eventualele derapaje ale conducerii afgane și deteriorarea situației de securitate este necesară implicarea constantă și suficient de energică a NATO, împreună cu UE, cu ONU (organizații care au misiuni deschise în Afganistan) și în cooperare cu statele vecine, inclusiv Federația Rusă și China.

Așa cum am precizat deja, România are dislocați în TO Afganistan 1595 de militari, tehnică, echipamente și materiale militare cu care participă la misiunile asumate. Contingentul României, în conformitate cu angajamentele luate de statul român și Ministerul Apărării Naționale, va fi retras în etape. Conform declarațiilor oficialilor Ministerului Apărării Naționale, retragerea forțelor române din Afganistan va începe în cea de-a doua parte a anului 2013 și va continua, astfel încât, până la sfârșitul lui 2014 forțele combatante, tehnica și echipamentele militare să fie repatriate în totalitate.

În acest sens, relevantă este recenta vizită efectuată în Afganistan de către ministrul român al apărării, Mircea Dușa, care a avut o serie de întâlniri cu oficiali aliați și afgani, inclusiv cu omologul său, Bismillah Khan Mohammadi. Pe timpul acesteia, ministrul a reiterat angajamentul României de a sprijini în continuare statul afgan pentru consolidarea stabilității și securității în țară în cadrul instituțional creat de Alianța Nord-Atlantică. Declarația sa a întărit astfel poziția exprimată de fostul ministru al apărării, Corneliu Dobrițoiu, la deschiderea reuniunii Comitetului Militar al NATO desfășurat la Sibiu în septembrie 2012, în cadrul căreia s-a subliniat poziția țării noastre de a fi alături de partenerii aliați pe timpul procesului de tranziție și retragere în baza principiului **am intrat împreună, terminăm misiunea împreună**.

Totodată, ministrul român al apărării a reconfirmat disponibilitatea țării noastre de a continua participarea la procesul de instruire a FSA (în cadrul NATO Training Mission) și de a face parte din viitoarea misiune aliată, Resolute Support, care va fi operaționalizată după retragerea ISAF de la finele lui 2014. Viitoarea participare la această misiune urmează să fie definitivată în perioada următoare, în acord cu statele aliate, pentru a nu perturba procesul de tranziție și situația de securitate regională.

BIBLIOGRAFIE

www.nato.int

<http://www.isaf.nato.int>

www.wikipedia.org

www.csis.org

http://www.longwarjournal.org/archives/2012/08/green-on-blue_attack.php

<http://www.natowatch.org>

Rasmussen promises to stand by Karzai with 'Resolute Support' - 03/04/2013 - *By Nigel Chamberlain, NATO Watch*

<http://www.telegrafonline.ro>

SUA_recunosc_legalitatea_miscarii_taliban_in_afganistan.html - SUA recunosc legalitatea mișcării Taliban în Afganistan - Marti, 15 Ianuarie 2013

<http://www.gandul.info/international>

Ce-rol-vor-avea-sua-in-afganistan-dupa-2014-11.01.2013 - Valentin Vidu

www.europarl.europa.eu

<http://www.mapn.ro/smg/misiuni.php>

